

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет спеціальної освіти та соціально-гуманітарних наук
Кафедра психології та соціальної роботи

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Психологічні особливості формування задоволеності шлюбом

Виконала студентка групи Пм-2 спеціальності 053 Психологія Сліта Марина Андріївна Керівник: Бочелюк В. Й. Рецензент: Гайворонська Т.О. Нормоконтроль Поліна БОНДАР

Запоріжжя
2024 р.

РЕФЕРАТ

Магістерська робота: 106 с., 3 табл, 9 рис., 81 джерело.

Об'єкт дослідження – стосунки в шлюбі.

Предмет дослідження – соціально-психологічні аспекти утворення задоволеності в шлюбі.

Мета роботи – провести теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження психологічних факторів, що призводять до конфліктності у сімейних стосунках, з метою визначення психологічних аспектів формування задоволеності в шлюбі.

Сімейні відносини в суспільстві є ключовою сферою для кожного індивіда і для держави в цілому. Проблема конфліктності в сім'ї важлива як для запобігання, так і для подолання міжособистісних та внутрішньоособистісних протиріч. У будь-якому конфлікті партнери переживають різні почуття: від злості та ненависті до приглушених доброзичливих відчуттів, що виникають з досвіду попередніх взаємодій.

Для вирішення емпіричних завдань був використаний наступний методичний інструментарій:

- 1) методика К. Томаса «Стилі конфліктної поведінки»;
- 2) методика «Характер взаємодії подружжя в конфліктних ситуаціях»;
- 3) опитувальник задоволеності шлюбом.

СІМЕЙНІ ВІДНОСИНИ, КОНФЛІКТНІ СИТУАЦІЇ,
ЗАДОВОЛЕНІСТЬ ШЛЮБОМ, ПОДРУЖЖЯ, ПАРТНЕРИ.

ВСТУП

Актуальність дослідження. Сім'я є основним інститутом суспільства, що включає різні аспекти, такі як інститут шлюбу, споріднення, батьківства, власності, соціального захисту дитинства та інші. Шлюб являє собою форму регулювання відносин між чоловіком та жінкою, визнану соціально та закріплену законом. Ця необхідність особливо актуальна в умовах кризового стану суспільства, проявами якого є постійне зростання розлучень та поява неповних сімей. Це зумовлено негативними явищами повсякденного життя, такими як інфляція, відсутність правових гарантій, соціальна та політична нестабільність, а також невизначеність майбутнього сім'ї в умовах воєнної, політичної, економічної та соціальної кризи в Україні, яка охопила всі соціальні структури і найбільш негативно впливає на сім'ї. Наслідком цієї ситуації є значне зниження адаптивних можливостей сімей та зростання дисфункціональності через недостатню здатність партнерів вирішувати проблеми та досягати компромісів.

Конфлікти, які виникають у сім'ях через економічні, соціальні та психологічні причини, часто призводять до руйнування сімейних відносин. Це має негативний вплив на виховання дітей, і в результаті може зростати дитяча злочинність, наркоманія, проституція. Багато подружніх пар вибирають розлучення як найбільш прийнятний спосіб вирішення конфліктів. Таким чином, вивчення проблеми подолання конфліктів у сім'ї є важливим не лише для гармонізації стосунків між подружжям, але й для забезпечення задоволеності від шлюбу.

Представники різних психологічних шкіл, як зарубіжних (А. Адлер, А. Басс, К. Лоренц, Н. Міллер, Дж. Морено, З. Фрейд, К. Юнг), так і вітчизняних (І.Ващенко, О. Волошок, Л. Гридковець, О. Данильян, Л. Долинська, В. Захарченко, Л. Котлова, М. Мазурок, М. Пірен), досліджували проблему

конфліктів у сім'ях. У будь-якій комунікації можуть виникати розбіжності в думках, очікуваннях та уподобаннях, і важливо, як людина розв'язує ці конфлікти та робить свою поведінку безпечною для інших. Тому важливо не лише досліджувати конфлікт як психологічний феномен, але й шукати ефективні способи його попередження і вирішення, включаючи конфлікти в сімейних відносинах.

Проблема підготовки до сімейного життя висвітлюється в роботах О. Бондарчука, Г. Дьоміної, О. Кікінеджи, З. Кісарчук, К. Мілютіної, Л. Помиткіної, К. Седих, О. Столярчук, Р. Фелоренко, О. Шевчишиної. В них розглядаються питання формування нових сімейно-шлюбних стосунків, типології функцій сім'ї.

Дослідження проблем, що виникають у вже сформованих сім'ях і спроб їх вирішення, проводили такі вчені, як Ю. Альошина, С. Клапішевська, М. Корольчук, В. Кравець, О. Піддубна та інші. В українській психології цього напрямку досліджувались: вплив батьківської сім'ї на життєдіяльність подружжя (Л. Маценко); особливості протікання сімейної кризи (Р. Федоренко); динаміка особистісних рис у подружжя (Л. Сердюк); умови подолання конфліктів у сім'ї (Л. Омельченко); психопрофілактика міжособистісних конфліктів у сім'ях військовослужбовців (Є. Потапчук); образ "Я" як регулятор подружніх взаємин (Н. Давидюк); психологічні особливості сімейних стосунків сексуально дезадаптованих пар (І. Леванова); вплив рівня домагань подружжя на сімейні стосунки (О. Язвінська) та інші.

Шлюбно-сімейні зв'язки у суспільстві є найзначущішою сферою для як окремої особи, так і для всієї держави. Вони включають у себе проблеми запобігання та подолання як міжособистісних, так і внутрішньоособистісних конфліктів. У будь-якому конфлікті партнери можуть відчувати суміш почуттів: з одного боку - гнів та ненависть, з іншого - приглушену доброзичливість, що виникає з досвіду попереднього спілкування.

Пропорція розлучень до укладених шлюбів не завжди відображає повну картину задоволеності від шлюбу. У деяких випадках виникають конфлікти і

непогодження, в які зазвичай втягуються всі члени сім'ї, включаючи батьків і дітей. В інших ситуаціях, навіть коли зовні все здається спокійним, всередині можуть існувати ранки гіркоти, і багато психологічних та емоційних проблем часто призводять до напруги і неузгодженості у сім'ї, переважно в шлюбних відносинах.

Питання задоволення шлюбом та удосконалення шлюбної структури населення набуває важливого значення для держави у зв'язку з проблемою народжуваності. Розв'язання таких проблем неможливе без дослідження внутрішньосімейних відносин. Психологічний клімат у сім'ї не є сталою величиною, що дана раз і назавжди. Він формується членами кожної родини, і від їхньої діяльності залежить, чи буде він сприятливим. Основою сприятливого клімату у сім'ї є міжособистісні відносини. На рівні держави необхідно активно обговорити питання "цивільних шлюбів", протистояти ідеї про те, що шлюб є помилкою з самого початку та що він не відповідає сучасним "прогресивним" умовам соціального процесу. Спільне життя вимагає від подружжя готовності розв'язувати конфлікти, вміння враховувати потреби партнера, поступатися один одному і розвивати в собі якості, такі як взаємна повага, довіра, взаєморозуміння. На відміну від цього, нездорові стосунки тільки ускладнюють конфлікти, не допомагаючи їх розв'язати.

У той же час, аналіз психолого-педагогічної літератури не виявив наявності спеціалізованих досліджень щодо психологічних факторів, що призводять до конфліктів у сім'ї, і, відповідно, методів сприяння задоволенню від шлюбу.

Таким чином, соціальна значущість проблеми конфліктів у сім'ї, і як наслідок, засобів формування задоволеності шлюбом, і обумовили вибір теми дослідження: «Психологічні особливості формування задоволеності шлюбом».

Об'єкт дослідження – стосунки в шлюбі.

Предмет дослідження – соціально-психологічні аспекти утворення задоволеності в шлюбі.

Мета роботи – провести теоретичне обґрунтування та емпіричне дослідження психологічних факторів, що призводять до конфліктності у сімейних стосунках, з метою визначення психологічних аспектів формування задоволеності в шлюбі.

Для реалізації зазначеної мети постало необхідним вирішити наступні завдання:

1. Проаналізувати рівень розробленості проблеми у сучасній психологічній літературі, розкрити зміст та уточнити сутність ключових понять дослідження.

2. Обґрунтувати теоретичні та методологічні основи дослідження проблеми задоволеності від шлюбу.

3. Провести емпіричне дослідження психологічних чинників, які призводять до конфліктів у сім'ях, та на цій основі визначити особливості формування задоволеності від шлюбу.

4. Розробити програму тренінгу, спрямовану на психологічні аспекти формування задоволеності від шлюбу.

Методологічною основою дослідження є принципи і норми особистісно-орієнтованого гуманістичного підходу, а також системного та діяльнісного підходів, що розробляються в психологічній науці.

Вирішення завдань дослідження здійснювалося за допомогою комплексу теоретичних і емпіричних методів і підтверджено результатами проведеного експерименту.

Основними теоретичними методами стали: теоретичний аналіз наукових доробок з проблеми психологічних і соціальних чинників конфліктної сім'ї, порівняльний аналіз, узагальнення тощо. З емпіричних методів активно застосовувалися: бесіда, анкетування, констатувальний експеримент, комплексне тестування із застосуванням тестових методик «Стиль поведінки

в конфліктній ситуації», тесту «Чи конфліктна ви особистість?» тесту «Характер взаємодії подружжя в конфліктних ситуаціях».

Дослідження сімей і апробація рекомендацій щодо зниження конфліктності проводилося на базі основної вибірки, яку склали В дослідженні взяли участь 80 членів подружжя, – це 40 сімейних пар різного віку. Серед них 20 сімейних пар – молоде подружжя, середній вік якого складає 24 роки (відповідно до періодизації Дж. Бромлея стадія ранньої дорослості); 8 пар – подружжя на стадії середньої дорослості, середній вік якого складає 33 роки; 8 пар пізньої дорослості, середній вік якого складає 42 роки; 4 пари – подружжя передпенсійного віку, середній вік якого складає 55 років. Ці особи є мешканцями м. Запоріжжя.

Практична значущість роботи полягає в тому, що результати емпіричної частини дослідження дають можливість практичним психологам у їх консультативній роботі мати більш чітке розуміння про психологічні особливості формування задоволеності шлюбом.

ВИСНОВКИ

Були зроблені наступні висновки:

1. Існують відмінності в стилях поведінки в сімейних конфліктах між чоловіками і жінками: у чоловіків більше виражений стиль суперництва, менше пристосування, ніж у жінок.

2. Існують відмінності між стилем поведінки подружжя в конфліктних ситуаціях на різних етапах подружнього життя.

3. Існує залежність між стилем поведінки в конфліктних ситуаціях та характером взаємодії подружжя в конфліктних ситуаціях: у процесі виховання дітей частіше використовуються такі стилі як пристосування і компроміс; при конфліктних ситуаціях, пов'язаних із самоствердженням, проявом незалежності найменше використовується співробітництво.

Отже, відповідно до проведеного дослідження, всі подружжя зіштовхуються з конфліктними ситуаціями.

Результати проведених нами методик та анкетування дали можливість вказати на проблеми у шлюбному житті подружжя.

Застосування анкети «Чи конфліктна ви особистість?» показало, що більшість досліджуваних осіб є конфліктними особистостями та культурний рівень конфліктності у всіх більший від середнього.

Дослідивши за методикою Томаса стилі конфліктної поведінки подружжя, бачимо, що суперництво найвиразніше на стадії середньої дорослості, менш виразне у молодого подружжя (на стадії ранньої дорослості) і найменшої виразності набуває на стадії пізньої дорослості та стадії передпенсійного віку. Співробітництво має стрибкоподібний характер: більш виражено на стадії ранньої дорослості, а на всіх інших стадіях набуває стійкого змісту. Компроміс виявлено однаково на всіх стадіях крім стосовно подружжя на стадії передпенсійного віку, на цьому етапі він набуває мінімальної виразності. Уникнення максимальне у подружжя на стадії пізньої

дорослості і набуває мінімального значення на стадії передпенсійного віку. Стель пристосування приблизно однаково виражено на всіх стадіях, а у молодого подружжя набирає максимального значення.

Дані дослідження можна застосувати практично, тобто для з'ясування причин конфліктів у сім'ї та їх врегулювання.

В дослідженні гіпотезу підтверджено.

Конфліктність у сім'ї зумовлена такими соціально-психологічними чинниками як їх вік, надання ними переваги стилям суперництва та уникнення в конфліктних ситуаціях, а також невідповідність до вступу в шлюб і створення сім'ї.

Було виявлено чинники прояву конфліктності в сім'ях, а саме:

- поведінка чоловіка (дружини), ставлення дружини (чоловіка);
- грубість чоловіка (дружини), конфліктність;
- небажання чоловіка (дружини) допомагати у домашніх справах;
- невідповідність до побутових справ;
- недостатня увага до дружини (чоловіка);
- нереалізовані очікування й невдоволені потреби, пов'язані із сімейним життям;
- різні погляди на подружнє життя.

В дослідженні виявлено наступні проблеми в сім'ях: недостатнє розуміння, незадоволеність шлюбом, конфліктність подружжя, небажання розкриватися (бути щирим) перед чоловіком (дружиною) і часто незадоволена потреба у теплих стосунках, любові.

З метою формування навичок конструктивного розв'язання міжособистісних конфліктів у подружніх взаєминах ми розробили тренінгову програму на тему: «Конструктивне вирішення конфліктів у сімейних взаємостосунках». Вона спрямована на гармонізацію когнітивної, афективної і поведінкової підструктур особистості. Чітка структура та уніфікована етапність розгортання теми кожного заняття сприяє оптимальній організації роботи молоді, підвищенню її активності, готовності приймати і виконувати

запропоновані завдання. У процесі реалізації тренінгової програми застосовуються такі основні методи: групова дискусія, рольові ігри психогімнастичні вправи, арт-терапія. Психологічний зміст тренінгових занять, цікаві і різноманітні форми роботи, багатий методичний інструментарій викликають інтерес і бажання їх відвідувати.

Варто зазначити, що з метою попередження виникнення сімейних конфліктів психологи-консультанти часто використовують рекомендації, які мають психологічну основу. З огляду на це, нами були розроблені рекомендації, спрямовані на оптимізацію подружніх взаємин у сім'ї, які включають основні вимоги до подружнього спілкування і конструктивного вирішення конфліктів.

Також було надано рекомендації з перетворення деструктивних конфліктів у сім'ї в продуктивні.